BÜRÛC

﴿٨٥﴾ سُورَةُ الْبُرُوجِ

Buruc Sûresi bilâ hilâf Mekkîdir.

Âyetleri - Yirmi ikidir.

Kelimeleri - Yüz dokuzdur.

Harfleri - Dört yüz elli sekizdir.

Fasılası - ج٠د٠ق٠ر٠ب٠ط٠ظ harfleridir.

Bu Sûre bilhassa yukarıda « وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ » âyetleriyle işaret buyurulduğu üzere kâfirlerin mü'minlere karşı besledikleri gayza ve mü'minlerin onlardan gördükleri mihnete katlanarak Allah yolunda şehabet ile fevzi kabîre irdiklerine dair Dünya inkılâblarından bir inkılâb misâlini muhtevi olarak evvelki Sûre gibi mü'minlere va'di ve kâfirlere va'îdi ve Kur'anın şanına tenbîhi tazammun eder. Kureyşin mü'minlere işkence etmeleri sebebiyle nâzil olduğu anlaşılıyor.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿١﴾ وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿٢﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٣﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿٤﴾ قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ ﴿٥﴾ اَلنَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ﴿

Sh:»5687

﴿٦﴾ اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٧﴾ وَهُمْ عَلٰى مَايَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٨﴾ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّآ اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٩﴾ اَلَّذِى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى

كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٠﴾ اِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١١﴾
اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١٢﴾ اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ
لَشَدِيدٌ ﴿١٣﴾ اِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ ﴿١٤﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ
الْوَدُودُ ﴿١٥﴾ ذُوالْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٦﴾ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ
﴿١٧﴾ هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٨﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ
﴿١٩﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى تَكْذِيبٍ ﴿٢٠﴾ وَاللّٰهُ مِنْ وَرَآئِهِمْ
مُحِيطٌ ﴿٢١﴾ بَلْ هُوَ قُرْاٰنٌ مَجِيدٌ ﴿٢٢﴾ فِى لَوْحٍ مَحْفُوظٍ

Meali Şerifi

O Semai zatilbüruca 1 Ve o yevmi mev'uda 2 Ve şâhide ve meşhûda kasem olsun 3 Tel'ıyn edildi sahibleri o uhdudun 4 O çıralı ateşin 5 O vakıt ki üzerine oturmuştular 6 Mü'minlere yaptıklarına karşı şâhid de oluyorlardı 7 Onlardan kızdıkları da yalnız azîz, hamîd olan Allaha iyman etmeleri idi

Sh:»5688

Ki bütün Semavât ve Arz mülkü onundur ve Allah, her şey'e şâhiddir 9 O kimseler ki mü'minîn ve mü'minâta fitne yapmışlar, sonra da tevbe etmemişlerdir muhakkak artık onlara Cehennem azâbı var ve onlara yangın azâbı vardır 10 O kimseler ki iyman etmişler ve salih ameller işlemişlerdir, muhakkak onlara altından ırmaklar akar Cennetler var, işte o büyük kurtuluş dur 11 Hakîkat rabbının tutuşu şediddir 12 Çünkü o hem mübdî hem muîddir 13 Onunla beraber gafurdur, çok sevgili (vedud) dur 14 Arşın sahibi, şanlı (mecîd) dir 15 Dilediğini yapar (fa'alün limâ yürîd) dir 16 geldi ya, sana kıssası o orduların (o cünudun) 17 Fir'avnin ve Semudün 18 Fakat o küfredenler hâlâ bir tekzibe 19 Halbuki Allah arkalarından kuşatmış 20 Fakat o şanlı bir Kur'andır 21 Bir Levhı mahfuzda

1. ﴿وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ﴾ - Vav, kasem için, Semai zatil'bürcu: büruclu, ya'ni bürclerle Müzeyyen Semâ.

BÜRUC, ma'lûm ki bürcün cem'idir. Bürc, aslında: zâhir şey demek olup sonra her bakanın gözüne

çarpacak vechile zâhir olan yüksek köşk «kasri âlî» ma'nasında hakîkat olmuştur. Şehir surlarının, kalelerin yüksek yerlerine de aynî vechile bürc denilmiştir. Bunlara teşbih tarikıyle veya zuhûr ma'nasiyle Semadaki yıldızlara veya büyüklerine veya ba'zı yıldızların ictimaından müteşekkil suretlere de ıtlak olunmuş ve bâhusus ma'ruf olan «Hamel, Sevr, Cevza, Seratan, Esed, Sünbüle, Mîzan, Akreb, Kavs, Cedî Delv, Hud» on iki bürcde hâkikat olmuştur. Onun için Hey'et ve Nücum ıstılâhında bürc ta'biri altısı şimalî ve altısı cenubî olan bu on ikiye mahsûs olup diğerlerinde suret ta'biri kullanılmıştır. Sûrei Furkanda geçen « تَبَارَكَ الَّذِى جَعَلَ فِى السَّمَآءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا » âyetinin tefsirine bak. Semâda bu on iki burcun bulundukları sahaya «mıntakatül'büruc» tesmiye edilir. Burada İbni Cerîr gibi bir

Sh:»5689

çokları bu on iki bürc tefsîr etmişler, bir takımları kasırlar, ya'ni köşkler, ba'zıları menazili Kamer olan nücum, ba'zıları büyük kevkebler, ba'zıları da Semânın kapıları demişlerdir. Sahib Keşşaf der ki: bu on iki bürcdür. Bunlar teşbih üzere Semânın köşkleridir. Menâzili Kamer olan nücum da denilmiş. Kevakibin büyükleri zuhûrundan dolayı büruc tesmiye edildi de denilmiş, Semânın ebvabı da denilmiştir اهـ. Bunun hasılı

burcların birer köşk mefhumiyle tasvîrini tercih etmektir. Bu ma'nâ teşbih tarikıyle yıldızların hepsinde mülâhaza olunabilirse de yüksek yüksek bâriz teşekküller arz eden mecmualar kasd edilmesi daha zâhirdir. Bu miyanda on iki burc i'tibarî olmakla beraber en ma'ruf ma'nâsı olmak haysiyyetiyle daha mütebadir olur. Maamafih zikr olunan tefsirlerden her birinde bir fâidei mahsusa bulunduğu da derkârdır. Hangisine göre mülâhaza edilse Semâi zatil'büruc, Dünya Semayı en yüksek tabakasiyle ifade etmiş olur. 2. ﴿وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ﴾ ve o yevmi mev'uda - ki mü'minlere va'd, kâfirlere vaîd olan Kıyamet günü, ceza günüdür. 3. ﴿وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ﴾ ve şâhide ve meşhûde kasem olsun ki - bu şâhid ve meşhûd, huzur ma'nasına şuhuddanda şehadetten de olabilir ve bundan dolayı burada bir çok vecihler söylenmiş ise de en zâhir olan ma'na o gün hazır olup da o Kıyameti gören veya onda şâhidlik edecek olanlarla görülecek ve şehadet edilecek olan hâilelerin ve vukuatın hepsine şâmil olmak üzere her hangi bir şâhid ve meşhûd olmasıdır. Binaenaleyh Allah tealâ bu Dünyanın en yüksek muhitiyle Kıyamet gününe ve onun bütün muhteveyâtına kasem eylemiştir. Bu kasemin cevabı « اِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا » yâhud « اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ » olup aradakiler mu'terizadır. Çünkü « قُتِلَ » de cevab alâmeti yoktur, zira mazîi müsbet kaseme cevab olunca « لَقَدْ قُتِلَ » gibi « لاَم » ve « قَدْ » dahil olmak lâzımdır, ancak kelâm

uzandığı zaman « قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَكّٰى » gibi birisinin hazfi câiz ola bilirse de kutile de hiç biri yoktur» denilmiş isede ba'zıları burada da kasem uzamış olduğu için « لَقُتِلَ » takdirinde olarak « لام » ın hazf edilmiş olması câiz olacağını söylemişler. Ve ma'na i'tibariyle de bunu yakın bulmuşlardır. Lâkin « لام » ve « قَدْ » ikisinin de hazfi câyi nazar olduğundan asıl cevabın mahzuf olup kutile cümlesinin cevab makamına ikame edilmiş olması daha doğru olacağı da beyan olunmuştur. Sûrenin sevkı küffarın eziyyetlerine karşı mü'minlerin iymanda tesbîti ve mü'minlere eziyyet edenlerin âkıbet ashabı uhdud gibi mel'un ve makhûr olacaklarını anlattığından asıl cevabın mazmunu şu olur: mü'minler kâfirlerden görecekleri mihnet ve ezaya karşı iymanlarında sabr ü sebat etmelidirler. Çünkü mü'minlere eziyyet edenler âkıbet kahrolunacaklardır. Netekim 4. ﴿قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ﴾ katledildi ashabı uhdud - burada kutile, hâkikat ma'nasına olmak tecviz edilmiş ise de ma'nevî helâke de şamil olmak üzere tel'ın, ya'ni rahmeti ilâhiyyeden tard suretiyle kahr u tenkil ma'nasına tefsiri daha ma'ruftur.

UHDUD VE HADD, yerde olan uzun handak veya yarıga bir de kamçı ile döğülen kimselerin bedenlerinde yol yol kan oturarak moraran kamçı yerlerine denir. Burada bedeli iştimal suretiyle şöyle

iyzah ediliyor: 5. ﴿اَلنَّارِ﴾ o ateş ki ﴿ذَاتِ الْوَقُودِ﴾ vekudlu - tutuşturacak odunu çırası çok, ya'ni o alevli ateşi müştemil olan uhdudun, o ateş handakının sahibleri ki mü'minleri iymanlarından vaz geçirmek üzere içine atmak için böyle ateş handakları yaptıklarından dolayı Ashabı uhdud namını almışlar. Lâkin kalblerindeki iymanı bu suretle yakmağa çalışanlar muvaffak olamamış, bil'akis tel'în edilerek mağlûb ve makhûr ve

Sh:»5691

bednâm olmuşlardır. Bunların kimler ve nerelerde olduğuna ve Yemende, Necranda, Irakta, Şamda, Habeşte, Mecus veya Yehud veya ba'zı mülûk tarafından yapıldığına dair müteaddid rivayetler nakl edilmiş ise de Kur'anda ta'yinlerine kasd teallûk etmediğinden ancak vasıf ve fıılleriyle zikr olunmuşlardır.

Ebu Hayyan derki: Müfessirîn, Ashabı uhdud hakkında ondan ziyade akval zikretmişlerdir. Her kavlin de bir uzun kıssası vardır. Biz onları bu kitabımıza yazmak istemedik. Hepsinin mazmunu şudur: kâfirlerden bir takım kimseler yerde handaklar açtılar ve onlara ateş yaktılar, mü'minleri ona arz ettiler, dîninden döneni bıraktılar, imanda ısrar edeni yaktılar, Ashabı uhdud mü'minleri yakanlardır اهـ. Kaffal tefsirinde

de demiştirki: Ashabı uhdud kissasında muhtelif rivayetler zikr etmişlerdir. Maamafıh içlerinde sahih denecek derecede bir şey yoktur. Ancak şunda müttefiktirler ki mü'minlerden bir kavım, kavmlarına yâhud üzerlerinde hâkim olan kâfir bir melîke muhalefet etmişler, o da onları uhduda attırmıştır. Ve zann ederim ki demiş: bu vâkıa Kureyş ındinde meşhûr idi. Allah tealâ bunu Resulünün ashabına zikr ederek dînleri hakkında ma'ruz oldukları ezalara sabr-u tehammül lüzumuna tenbih buyurmuştur. Çünkü haberlerde meşhûr olduğu üzere Kureyş müşrikleri mü'minlere eziyyet ediyorlardı اهـ. Bu babda Muhaddisînin en ziyade tercih eyledikleri rivayet, Müslim, Tirmizî, Neseî ve daha ba'zılarının Suheybden Hazreti Peygambere merfuan tahric ettikleridir ki Tirmizî ona sâde «hasenün garîbün» demiştir. Sahih dememiştir. Onun için biz de yalnız Kur'anın beyaniyle iktifa edelim: hangi kavımdan olursa olsun Ahsabı uhdud tel'ın edildiler 6. ﴿اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ﴾ o vakıt ki o ateşin üzerine oturmuşlardı - ya'ni etrafına toplanmışlar karşısından seyrediyorlardı, bu vaz'iyyet

Sh:»5692

kendi haklarında bil'ahare felâketi müstelzim olduğuna işaret için bilfiiıl ateşin üzerine oturmuşlar gibi tasvir olunmuştur 7. ﴿وَهُمْ عَلٰى مَايَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ﴾ mü'minlere

yaptıklarına karşı şâhid de oluyorlardı - öyle katı yürekli kâfirler idi ki hem mü'minleri ateşe atıyorlar, hem de o feâat karşısında oturup seyr-ü temâşa etmekten zevk alıyorlardı. Yâhud diğer bir ma'na ile mü'minlere yaptıkları kendi başlarına geçmiş, o azâbı kendileri de görmüşlerdi. Acaba o mü'minler ne yapmışlar, onları o derece intikama sevk edecek neler yapmışlar da kızmışlardı denirse 8. ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ﴾ onlardan, beğenmedikleri o mü'minlerden o derece kızdıkları şey de başka değil ﴿اِلَّآ اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ﴾ ancak Allaha iyman etmeleri idi - « اَنْ اٰمَنُوا » buyurulmayıp da muzari' ile « اَنْ يُؤْمِنُوا » buyurulması ileri doğru iymanda ısrarlarına işarettir. Ya'ni o mü'minler kızılacak, kendilerinden intikam alınmağa kalkışılacak başka bir şey yapmıyorlar, ancak Allaha inanıyorlar ve o iyman ile gitmek istiyorlardı, o Allaha ki ﴿الْعَزِيزِ﴾ azîz - bütün ızzet onun, kimse onun ızzetine karşı gelemez ﴿الْحَمِيدِ﴾ hamîd - bütün hamd onun, kimse onun karşısında hamd-ü ta'zîme lâyık olamaz, 9. ﴿اَلَّذِى﴾ o ki ﴿لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ﴾ bütün göklerin ve Yerin mülk ve saltanatı hep onun - hepsinde dilediği gibi tesarruf eder. İşte o mü'minler ancak o Allahın mülküne ızzet ve hamdine inandıkları ve bu iymanlarında devam etmek istedikleri için o uhdudcular onlara kızıyorlar ve yaptıklarını yapıyorlardı ﴿وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ﴾ halbuki Allah her şey'e karşı şehîddir. - Hâzır nâzırdır.

Bu cümle yalnız son âyete değil, « وَهُمْ عَلٰى مَايَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ » e kadar hepsine tezyil olarak mü'minlere va'd ve onlara işkence edenlere vaîddir. Çünkü her şey'e şâhid olan zül'celâl iki tarafın da fiıllerine şâhiddir. Ve ona göre cezalarını verir demek olur. Onun için bu cümlenin istıklâline tenbih olmak üzere « وَهُوَ » diye zamir ile iktifa olunmayıp ismi celâl, ızhar olunmuştur. Bundan bu suretle icmalen anlaşılan vaîd ve va'd, şu âyetlerle tasrîh ve tafsîl olunuyor: 10. ﴿اِنَّ الَّذِينَ﴾ - bu hem şehadeti ilâhiyyenin hukmünü tafsîl, hem Ashabı uhdudun tel'în olunmasının daha umumî bir kübrâ ile ta'lîli, hem de kasemin cevabını tefsîr makamındadır. Ya'ni haberiniz olsun: o kimseler ki: ﴿فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾ mü'minîn ve mü'minâta fitne yapmışlar - iymanlarından çevirmek için onlara belâ olmuş, mihnet ve ezâ etmişler. ﴿ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا﴾ sonra da tevbe etmemişlerdir. ﴿فَلَهُمْ﴾ ondan dolayı onlara muhakkak ﴿عَذَابُ جَهَنَّمَ﴾ Cehennem azâbı vardır. - Bu küfürlerinin azâbıdır. ﴿وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ﴾ ve onlara yangın azâbı vardır. - Bu da gittikçe tevessu' etmesi i'tibariyle bir yangına benziyen fitnelerinden dolayı kendilerini saracak olan diğer bir ateş azâbıdır. Bunun Âhırette veya Dünyada olması hakkında iki kavil

vardır. Buna mukabil 11.

﴿اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ﴾ dir. - fevzi kebîr, büyük kurtuluş, büyük

Muraddır. Razî der ki: Ashabı uhdûd kıssası ve bâhusus bu âyet şuna delâlet eder: azîm ihlâk ile küfre ikrah

olunan mükrehe evlâ olan korkutulduğu şey'e karşı sabr etmektir. Ve o halde «

«اِلَّا مَنْ اُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْاِيمَانِ

Sh:»5694

diye kelimei küfrü ızhar, ruhsat gibidir. Kezzab müseylime Hazreti Peygamberin ashabından iki zatı

tutmuştu, birine benim Allahın Resulü olduğuma şehadet eder misin? Dedi, evet dedi, bunu bıraktı,

diğerine de öyle söyledi, o hayır sen kezzabsın dedi, bunu katl etti, aleyhissalâtü vesselâm da buyurdu ki:

Bırakılan ruhsatı aldı, onun için « لَا تَبْعَةَ عَلَيْهِ » beis yok, katl olunan ise fadlı aldı «

فَهَنِيئًا لَهُ» işte ona mübarek olsun. Sûrei Kehifte «

اِنَّهُمْ اِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ اَوْ يُعِيدُوكُمْ فِى مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوٓا اِذًا اَبَدًا» bak. Bu va'd-ü vaîdi daha ziyade te'yid ve takviye için buyuruluyor ki: 12.

﴿اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾ şübhesiz rabbının batışı çok şiddetlidir. - Ya Muhammed.

BATŞ, unf-u savlet ile sert bir surette tutuştur. Böyle iken bir de şiddet ile tavsîfi o şiddetin fevkallâde olan fezaatini tefhim içindir. Murad, Allah tealânın cebâbire ve zalemeyi müâheze ve ta'zibde kudretinin şiddetini beyandır. Ki bu va'îdi te'yiddir. 13. ﴿اِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ﴾ Zira ancak odur ki hem mübdi hem mu'îddir. Hem bed'î hem iadeyi yapar. Onun için onun batşı mahlûkattan hiç birinin batşına benzemez gayet şiddetlidir. Çünkü mahlûkatın batşı ne mebdee ne de meada nafiz ve hâkim olmaz. Binaenaleyh Allahın azâbı kulların azâbi ile kıyas kabul etmez. İbni Zeyd ve Dahhâk demişlerdir ki: hılkati ta meb'deinden inşa eder, sonra da Kıyamet günü haşr ile iade eyler. İbni Abbastan mervî olan diğer bir ma'nâ ile her bed'olunanı o ibdâ eder, her iade olunanı o iade eyler. Başka birinin dahli olmaz. Onun için onun batşı gayet şiddetlidir. Yine İbni Abbastan şöyle bir ma'nâ mervîdir: küffara azâb etmeğe başlar, sonra da iade eyler. Cehennem ateşi onları yer, nihayet kömür olurlar, sonra da onları yeni bir hılkat ile iade eder. Bu ma'nâ «

كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ

» mazmunu olmak gerektir. Diğer bir ma'nâ ile: O müâhaze ve azâbını mebde'de, ya'ni Dünyada yaptığı gibi Meâdda

ya'ni Âhırette de yapar. Ashabı uhdûd gibi cebabire ve zalemenin batş-u ta'zîbi « اِنَّمَا تَقْضِى هٰذِهِ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا » mantukunca yalnız Dünyada kalır. Ölüm ile ondan kurtulunur. Fakat ölmekle Allahdan kurtulunmaz. Onun batşı Dünyadan Âhırette, şiddetten şiddete ebediyyen devam edip gidebilir. 14. ﴿وَهُوَ الْغَفُورُ﴾ onunla beraber gafurdur, o - bu da va'di te'yid ve vaîddeki « ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا » kaydinin de fâidesine işarettir. ﴿الْوَدُودُ﴾ Veduddur. - Çok sevgili veya çok sevimlidir. Mahabbet; sevgi ma'nasına vüdd den vedûd, fe'ul bima'nâ fâil, ya'ni çok muhibb veya bima'na mef'ul, ya'ni çok mahbub ma'nalarına gelebilir. Ve ikisiyle de tefsîr edilmiştir. «Gafur» a münasib olan evvelkisidir. Ya'ni ihsanı çok 15. ﴿ذُو الْعَرْشِ﴾ Arşın sahibi - maliki, yâhud bütün kâinat mülk ve saltanatının sahibi ﴿الْمَجِيدُ﴾ meciddir. - Zat ve sıfâtında büyük, azîmüşşandır. Çünkü vacibülvücud, bütün sıfât ve esma'ı kemaliyyeyi cami'dir. 16. ﴿فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ﴾ dir. - Her ne murad ederse dilediği gibi yapar da yapar. - İradesi hiç şaşmaz. Onun için va'd ü vaîdini yerine getireceğinde de aslâ şübhe yoktur. Helâk etmek murad ettiklerini muhakkak ihlâk eder, fevze irdirmek murad ettiklerini de muhakka irdirir. 17. ﴿هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ﴾ - istifham takrir içindirki Allahın fa'alün limâyürîd olduğunu ve batşının şiddetini misal ile takrir ve düşmanlarına karşı

Resulullaha va'di nüsretle tesliyedir. Cünuddan murad Peygambere karşı toplanmış olan ordular,

cemaatlerdir. Ya'ni 18. ﴿فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ﴾ Fir'avn ve Semud - Kavmı gibilerki bunların kıssaları,

Allaha ve Resullerine karşı küfr-ü tugyanları ve Allahın onları

Sh:»5696

ordularına ve kuvvetlerine rağmen nasıl tutuverip de helâk ve ta'zib eylediği Kur'anın müteaddid yerlerinde

anlatılmıştır. İymanı olanlar bunlardan ıbret alırlar. 19.

﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى تَكْذِيبٍ﴾ Fakat küfredenler bir tekzîb içinde

müstağraktırlar. - Bu « بل » mu'asır kâfirlerin halini beyana intikal içindir. Ya'ni bunlar anlatıldığı halde

kâfirler hâlâ Allah tealânın kuvvet ve kudretine ve Kur'anın va'd-ü va'îd ile beyanatının hakkıyyetine

inanmıyorlar, o büyük fevze irmek istemiyorlar da bunlar yalandır, asılsızdır diye bir tekzîb sevdası içine

dalmışlar, akıbetlerinin fenalığını düşünmiyorlar. 20. ﴿وَاللَّهُ مِنْ وَرَآئِهِمْ مُحِيطٌ﴾

halbuki Allah arkalarından kuşatmış - kitablarını arkalarından verecek, onun ılm-ü kudretinden çıkıp

kurtulmalarına imkân yok. 21. ﴿بَلْ﴾ - evvelki «bel» e nâzır olarak onların küfür ve tekziblerini redd

için Kur'anın şanını beyana intikaldır. Ya'ni kâfirler tekzîb ediyorlar ammâ ﴿هُوَ﴾ o - hadîs, ya'ni

bunları anlatan bu kitab ﴿قُرْاٰنٌ مَجِيدٌ﴾ yüksek şanlı bir Kur'andır. - Kitablar içinde şeref-ü şanı

en yüksek: üslûbu hepsinden âlî, mazmunu kizb-ü töhmetten ârî, binaenaleyh iyman ile okunup amel

edilmesi lâzım gelen bir kitabdır. 22 ﴿فِى لَوْحٍ مَحْفُوظٍ﴾ Ki bir Levhı mahfuzdadır. - Allahın

hıfziyle tahriften, yanlışlıktan masun bir Levhte sâbit ve mahfuzdur. Bu levh lisani şeri'de meşhûr olan levhı

mahfuzdur ki Sûrei Yasinde « وَكُلَّ شَىْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ » buyurulduğu

üzere bütün eşyanın yazıldığı sahifei vücuddur. Onun da aslı ümmül'kitab olan ılmullahdır.